

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

JEMNICKÁ ŠKOLA V LETECH 1952-1970

Vedoucí práce: Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Vendula Habrová

Studijní obor: Pedagogika volného času, prezenční studium

Ročník: třetí

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

.....

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

Obsah

Úvod	5
1. Dějiny Jemnice a jemnického školství do roku 1951	7
1.1 Stručně k dějinám Jemnice.....	7
1.2 K jemnickému školství do roku 1951.....	10
2. Jemnická základní škola v letech 1952-1962.....	15
2.1 Ředitelé a učitelé.....	15
2.2 Žáci a jejich výuka.....	17
2.3 Mimoškolní aktivity.....	20
2.3.1 Pionýrská organizace.....	20
2.3.2 Zájmové kroužky.....	22
2.4 Mimořádné události	22
2.5 Život žáků na komunistické škole.....	24
2.6 ŽŠ a velké politické události.....	26
3. Jemnická základní škola v letech 1962-1970	29
3.1 Ředitelé a učitelé.....	29
3.2 Žáci a jejich výuka	30
3.3 Mimoškolní aktivity.....	32
3.4 Mimořádné události.....	35
3.5 Život žáků na komunistické škole	37
3.6 ŽŠ a velké politické události	39
ZÁVĚR	42
Seznam použitých zdrojů	43
Seznam zkratk	45
Abstrakt	47
Abstract	48

Úvod

Tématem bakalářské práce je jemnická škola v letech 1952-1970. Hlavním cílem práce je čtenáři přiblížit život na základní škole v malém městě, v době komunismu. Vzhledem k mému studovanému oboru, především i to, jak žáci trávili svůj volný čas.

První kapitola se stručně zabývá historií města a školství od samotného založení, až do začátku sledovaného období, tedy do roku 1951.

Druhá kapitola se začíná věnovat základní škole v letech 1952-1962, tedy přesněji jednotlivými aspekty na škole. Jednotlivé podkapitoly popisují, jací ředitelé a učitelé na škole působili. Dále uvádí údaje o žácích, jejich výuce a kam odcházeli po ukončení školy. Jiná podkapitola ukazuje, jaká byla mimoškolní aktivita žáků, v jakých zájmových kroužcích se scházeli, a aktivity spojené se členstvím v pionýrské organizaci. Dále se zabývám mimořádnými událostmi, které se odehrály v daných letech ve škole a ve městě. V jedné z podkapitol je také přiblížen život žáků na komunistické škole, a s ním spojené každoroční oslavy výročí a příprava kulturního programu. Na závěr kapitoly uvádím politické události, které se nějakým způsobem dotýkaly i života ve škole.

Třetí kapitola se zabývá stejnými aspekty, ale v období 1962-1970. Hlavním zdrojem, ze kterého jsem ve své práci čerpala, byla především kronika ZŠ Jemnice 1952-1970, která je uložena ve Státním okresním archivu Třebíč na pracovišti v Moravských Budějovicích.

K tomuto zdroji je nutné přistupovat značně kriticky, protože ne všechny informace je možné ověřit z dalších zdrojů. Některé údaje jsou také psány dobovou řečí a jsou ovlivněné přesvědčením pisatelů. Přesto jsem se z kroniky snažila získat co nejvíce informací k tématu práce.

K historii města, jsem využila obsáhlou knihu, *Dějiny Jemnice*, která mi poskytla i mnoho informací o školství v Jemnici,¹ dále mi také byla nápomocná

¹ TRÍSKA, J. a kol. *Dějiny Jemnice*, vyd. Město Jemnice, Jemnice: 2010. ISBN neuvedeno.

*Vlastivěda moravská – Moravskobudějovicko jemnicko*². K historii školství zase zejména *Historie jemnického školství*.³

V práci jsem použila i *Dějiny pedagogiky* od Vladimíra Štveráka⁴. Jelikož jsem okrajově narazila i na téma politické, tak jsem využila především dvou knih, a to *Encyklopedie politiky*⁵ a *Dějiny Komunistické strany Československa*.⁶

Pro vypracování bakalářské práce jsem použila metodu přímou a komparativní.

² NEKUDA, V. a kol. *Moravskobudějovicko jemnicko*, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1997, ISBN 80-85048-75-2.

³ PADRNOSOVA, J., BULÍN, B. *Historie jemnického školství*, vyd. Základní škola v Jemnici, Jemnice: 1998. ISBN neuvedeno.

⁴ ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky II. díl*, vyd. Univerzita Karlova v Praze, 1981. ISBN neuvedeno.

⁵ ŽALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*, Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-75-3.

⁶ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*, Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0957-4.

1. Dějiny Jemnice a jemnického školství do roku 1951

1.1 Stručně k dějinám Jemnice

Město Jemnice se nachází na území kraje Vysočina a je správním, hospodářským a kulturním střediskem kraje mezi Dačicemi a Moravskými Budějovicemi.⁷

Královské město Jemnice bylo založeno roku 1227 na vysokém ostrohu nad levým břehem říčky Želetavy z rozkazu krále Přemysla Otakara I., jako důvod založení se uvádí nejistá situace na moravsko-rakouském pomezí. Založení Jemnice mělo tedy svůj strategický význam, proto vydal český král opevňovací listinu, v níž povoluje správci bitovského kraje Petrovi, provést opevňování Znojma a Jemnice, aby byla hájena zemská hranice.⁸

Předchůdcem města byla domácí trhovářská ves s rotundou sv. Jakuba Většího, zvaná Podolí. Tato nejstarší část Jemnice, vznikla zřejmě jako hornická osada. Rudné bohatství na Jemnicku, bylo objeveno koncem 11. století a stalo se výnosným zdrojem obživy obyvatelstva, které se doposud živilo zemědělstvím.⁹

Jedním z dokladů o dolování města je i samotný název. „*Název Jemnice (německy Jamnitz) dokládá jedno z nejstarších center dolování na Moravě. Vznikl z českého „jam-n-ica“ (od „jáma, jamné, jamník“, staročesky též „jemník“ – kdo pracuje či bydlí v jámě, hloubí jámy, terén s jámami od kutání – jámování). „Jamníci“ byli kovkopové, podobně jako „rudníci“ či „doloplazi“. Jemnice byla osadou „jamníků“ vybírajících rudy z jam. Těžba stříbra a zlata, případně olova a dalších kovů je v bezprostředním i širším okolí města doložena od středověku*“.¹⁰

⁷Srov. Jemnice: *Historie města Jemnice* [online]. [cit. 2013-02-05] WWW:<http://www.mesto-jemnice.cz>.

⁸Srov. SMUTNÝ B. *Jemnicko*, In: *Moravskobudějovicko jemnicko*, s. 684.

⁹Srov. KONEČNÝ L. J. *Jemnice v době předměstské*, In: *Dějiny Jemnice*, s. 10.

¹⁰Tamtéž, s. 9.

Největšího rozkvětu dosáhla Jemnice ve středověku, kdy je charakterizována jako královské horní město. Za panování Lucemburků byla městu udělena rozsáhlá privilegia.¹¹ Do této doby za vlády krále Jana se také klade vznik jemnické historické slavnosti zvané Barchan, která se koná dodnes. Podle pověsti měl král roku 1312 táhnout do boje proti Uhrům a v Jemnici zanechat manželku Elišku Přemyslovnu, která čekala dítě. A přes posly jí do Jemnice posílat zprávy o tažení.¹²

V Jemnici byla i jedna z nejstarších židovských obcí v českých zemích. První písemná zmínka o Židech je z roku 1336. Čtvrť se nacházela nedaleko královského hradu a později zaujala polohu v rámci městských hradeb.¹³

Velký zlom nastal v roce 1530, kdy se Jemnice stala definitivně majetkem pánů Meziříčských z Lomnice a tím ztratila statut královského města. Jemničtí občané odmítali uznat své postavení poddaných a vedli se svými pány dlouholeté spory.¹⁴

Po držení města panů Meziříčských, tedy do roku 1594, bylo město prodáno Jindřichu Zahradeckému, kterému bylo panství pro dluhy, které vznikly v důsledku válečných událostí, prodáno Fridrichu Jankovskému z Vlašimi. Po Jankovském dědí jeho potomci panství až do roku 1774. Deset let po napoleonských válkách kupuje panství hrabě Jan Filip Stadion. Posledním kupcem se v roce 1841 stal markrabě Alfons Pallavicini, jehož rodu patřilo panství až do roku 1945.

Jemnici se nevyhnuly ani tragické události. Nejhorší co Jemnici potkalo, byl požár v roce 1832, který zničil celé město, část Podolí a dva kostely. Po tomto požáru nabylo město své současné podoby. Rok 1832 je významný i řáděním cholery.¹⁵

Rok 1849 byl pro Jemnici ve znamení rozvoje. Jemnice se stala centrem panství přilehlých obcí. Tento rok také Jemnice začala vykonávat veřejnou správu s prvními vrchnostenskými úřady. Po dobu první republiky byla Jemnice hospodářským

¹¹ Srov. Turistické informační centrum: *Historie města* [online]. [cit. 2013-02-07] WWW:<http://www.tic.jemnice.cz>.

¹² Srov. SMUTNÝ B. *Jemnicko*, In: Moravskobudějovicko jemnicko, s. 686.

¹³ Srov. tamtéž, s. 689.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 691.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 691-700.

střediskem.¹⁶ Významné období rozvoje nastává po roce 1890, kdy se městská správa dostává do českých rukou, a starostou se stává Josef Augusta. Začaly se uskutečňovat stavby silnic, chodníků, pouličního osvětlení, kanalizace, telefonního spojení a železniční tratě mezi Jemnicí a Moravskými Budějovicemi. A v roce 1898 se Jemnice dočkala nové budovy základní školy.¹⁷

Ve třicátých letech 20. století se začaly projevovat důsledky hospodářské krize, která vyvrcholila roku 1936, kdy počet nezaměstnaných hlášených na městském úřadě byl kolem 700 lidí.

Významnou událostí v roce 1937 byl příchod vojenské posádky do města. Pro místní živnostníky znamenala armáda možnost většího výdělků, a díky dvou členům posádky byl v listopadu 1937 založen oddíl Junáka-skauta.¹⁸

Po únorových událostech v roce 1948 došlo k mnohým změnám hospodářsko-sociálního složení obyvatelstva a nastala éra socialismu. V roce 1946 bylo v Jemnici založeno Lidové výrobní družstvo Stavba, a v roce 1948 továrna na výrobu kobereců, která se v roce 1951 změnila na průmyslový závod na výrobu konfekce Slavona.¹⁹

¹⁶ Srov. HODEČEK D. *Jemnice v době vlády císařů Františka Josefa I. a Karla I.* In: Dějiny Jemnice s. 213.

¹⁷ Srov. tamtéž, s. 218-220.

¹⁸ Srov. SMUTNÝ B. *Jemnicko*, In: Moravskobudějovicko jemnicko, s. 706-708.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 711.

1.2 K jemnickému školství do roku 1951

Počátek jemnické vzdělanosti lze přikládat k době, kdy se utvářely pevné hranice jednotlivých farností. Farnosti totiž umožňovaly rozvoj nejen duchovní správy, ale i vzdělávání. Tehdejší církev se proto může považovat za nositelku vzdělanosti. Farář dětem poskytoval možnost seznámit se, nejen se základy náboženské nauky, ale i se základy čtení, psaní a počítání. Z toho vyplývá, že můžeme připsat rok vzniku fary, i jako rok vzniku školy.²⁰

V případě města Jemnice je to rok 1311, z kterého pochází zmínka o počátku kostela sv. Jakuba Většího na Podolí. Dalo by se teda říci, že nejen samotné město, ale i škola měla původní sídlo na Podolí.²¹

S jistotou lze doložit existenci městské školy teprve v roce 1596, kdy mezi jemnickou školou a Vysokým učením v Praze fungoval právní vztah, prostřednictvím kterého každé město žádalo rektora univerzity o potvrzení správce, učitelů a pomocníků pro městskou školu. Tohoto roku byl do funkce správce dosazen Šebestián Romer Nepomucký, který vystudoval pražskou univerzitu. Od roku 1596 až do začátku třicetileté války, respektive do doby před Bílou horou, se v městské škole vystřídalo nejméně 13 učitelů.

Městská škola se zasloužila o rozkvět vzdělanosti v předbělohorském období, ač není zcela známa náplň výuky, tak pouze z dochovaných zpráv víme, že značná pozornost se věnovala jazykům a to nejen latinskému, ale i jazykům národním, a neopomíjely se ani vědy přírodní.

Jemnická městská škola se nesmazatelně vryla do dějin, i přestože nedosáhla tak vysoké úrovně jako školy v okolních městech. Důvod pomalejšího vývoje, byl způsoben dlouhotrvajícími spory s vrchností, a také poměrně pozdním převzetím patronátního práva nad školou ze strany městské rady.²²

²⁰ Srov. PADRNOSOVÁ J. *Historie jemnického školství*, In: *Historie jemnického školství*, s. 3.

²¹ Srov. tamtéž, s. 4.

²² Srov. tamtéž, s. 7-8.

Dalším významným zlomem nejen v historii jemnického školství, byly reformy Marie Terezie. Podle všeobecného školského řádu, který vyšel roku 1774, bylo nižší školství rozděleno do tří stupňů. První stupeň, tedy triviální školy sídlící u každého kostela, případně filiálního kostela, se týkal jemnické školy, kde se děti seznamovaly s tzv. triviem: čtením, psaním, počítáním. Druhý stupeň nového vzdělávacího systému byly školy hlavní (městské), kde se kromě již získaných znalostí rozvíjela znalost latiny, dějepisu, zeměpisu a písemného projevu. Třetí stupeň se týkal zemských hlavních měst - školy normální, kde se studentům dostávalo navíc vzdělání v základech mechaniky, kreslení, stavebnictví a polním vyměřování.

Významnou změnu přivedlo i zavedení povinné školní docházky, na kterou měla dohlížet vrchnost, obec, či soukromá osoba. Jemnická škola se tedy stala školou triviální, do níž měly povinnost docházet kromě dětí z Jemnice a Podolí také děti z přilehlých obcí. Součástí školy byla také tzv. pokračovací škola pro žáky ve věku od čtrnácti do osmnácti let a tvořily ji dvě třídy: dívčí a chlapecká.

Významnými učitelskými osobnostmi na přelomu 18. a 19. století byli Vít Dvořák a po něm nastupující Václav Denemarský, kteří se velmi pozitivně zapsali do dějin jemnického školství. V této době narůstal počet žáků a stav školní budovy přestal vyhovovat. Město sice poskytlo další místnost na radnici, ale ani to nevyřešilo problém školství konce 18. století. Až příchod nového kaplana Jakuba Böhma se školské záležitosti dostaly do popředí a škola mohla být rozšířena. Jakub Böhm také osobně dohlížel na školní docházku, a právě jemu se podařilo dosáhnout mnohem poctivější návštěvy školní výuky.²³

Školství prošlo v průběhu 19. století zásadními změnami. Zásadním rokem byl rok 1867, kdy stát začal definitivně řídit školství prostřednictvím nového Ministerstva kultu a vyučování, zemských, okresních a místních školních rad. Z dřívějších triviálních farních škol se staly školy obecné. Rozšířeny byly také učební osnovy.

V roce 1854 proběhly stavební úpravy farní školy, učitelský byt byl přestaven na učebnu a učitelé bylo poskytnuto ubytování mimo školní budovu. Škola tedy získala třetí učebnu, výuku vedli pouze dva učitelé. První třída se rozdělila na dvě oddělení a vyučování probíhalo v půldenních cyklech. Ze zpráv z roku 1859 je nám známo, že se

²³ Srov. PADRNOSOVÁ J. *Historie jemnického školství*, In: *Historie jemnického školství*, s. 12-13.

děti v první třídě učily pouze česky, ve druhé a třetí třídě byla výuka vedena i v němčině.

Vzhledem k neustálému růstu počtu dětí a vyšším nárokům na vzdělávání se již roku 1873 vyučovalo ve čtyřech třídách a od roku 1877 v pěti. Tím pádem budova přestala vyhovovat. Učitelé tedy využili nabídku místnosti v domě na náměstí. Tato místnost neměla dlouhého trvání, protože v červenci roku 1896 padla za oběť obrovského požárů. Požár urychlil dlouholetá jednání o výstavbě nové školní budovy, a ještě v témže roce městské zastupitelstvo rozhodlo o výstavbě nové budovy.²⁴

Jemnice se nové školní budovy dočkala v roce 1898, přesněji dne 4. září byla škola slavnostně otevřena a vysvěcena. Prvním ředitelem se stal František Sluka. V nové budově sídlila smíšená obecná škola, měšťanská chlapecká škola a tzv. šestá třída dívcí, která částečně nahrazovala neexistující měšťanku dívcí. Obecnou školu navštěvovalo od 57 do 79 žáků, kteří byli rozděleni do pěti tříd. Počet tříd měšťanky se ustálil na třech, přičemž počet žáků se pohyboval od 43 do 51 v každé z nich. Dle osnov z roku 1901 se na chlapecké měšťanské škole vyučovalo počtům, krasopisu, češtině, němčině, přírodopisu a přírodopytu, zeměpisu, dějepisu, zpěvu, tělocviku, kreslení volnorukému, měřičství a rýsování, ručním pracím a zahradnictví.

Vzdělanost v Jemnici se začala značně rozvíjet. Od 1. října 1900 se otevřela Všeobecná průmyslová škola pokračovací, kde se studenti seznamovali především s odbornými řemeslnickými předměty jako počty, měřičství, odborné kreslení, písemnosti jednacích, rýsování, účetnictví, směnkářství a nauka o průmětném zobrazování. V říjnu 1907 se také otevřela jednotřídní česká lesnická škola. Zařízení bylo původně jednoleté, posléze dvouleté a nakonec tříleté. K jednopatrové budově přičítal také park s lesnicko-botanickou zahradou a vzornými školkami.

Ve školním roce 1909/1910 došlo k reorganizaci místního školství. Vznikla samostatná dívčí měšťanská škola, jejíž ředitelkou se stala Vojtěška Vaněčková. Současně byly dle pohlaví odděleny i třídy obecné školy. Na obecných školách se tedy nacházely čtyři třídy chlapecké a čtyři třídy dívčí. Chlapecká měšťanka měla tři třídy,

²⁴ Srov. HODEČEK D. *Jemnice v době vlády císařů Františka Josefa I. a Karla I.* In: Dějiny Jemnice, s. 232-233.

a dívčí měšťanka začínala dvěma paralelními prvními třídami. Všechny tyto školy sídlily v jedné budově.²⁵

Do úplnosti jemnické vzdělanosti chybí zmínit mateřská škola, která začala v Jemnici fungovat od 5. října 1913. Školu nechala vystavět markraběnka Irma Pallaviciniová. Dá se tedy říci, že Jemnice měla od roku 1913 úplné vzorně vybudované školství – školu mateřskou, obecnou a měšťanskou chlapeckou i dívčí, průmyslovou školu pokračovací a zemskou školu lesnickou.²⁶

Za samostatnou kapitolu jemnického školství lze považovat německou židovskou školu, která zde také působila. Až do roku 1869 byla řazena mezi konfesijní školy, později již patřila k otevřeným národním německým školám, kam měly děti přístup bez ohledu na náboženské vyznání.²⁷

První světová válka se neblaze podepsala na školství v Jemnici. Ubývalo učitelů, kteří museli narukovat, a ubývalo i žáků, kteří museli pracovat na polích místo svých otců. Z toho důvodu došlo ke spojení tříd obecné chlapecké s dívčí.²⁸ Žactvo začalo opět narůstat až v roce 1934, kdy byly obě obecné školy rozšířeny na pětitřídní, na ně navazovala škola měšťanská rozdělená také na dívčí a chlapeckou. Ve školním roce 1920/1921 byl při chlapecké měšťanské škole otevřen kurz jednorocní koedukační, který mohly navštěvovat i dívky, zájemcům poskytoval další vyšší vzdělání. Vyučovalo se zde jazykům českému, německému, francouzskému, matematice, dějepisu, zeměpisu, fyzice, přírodopisu, měřičství, kreslení, ručním pracím, atd. Po vzniku protektorátu byla také znovu obnovena funkce německé školy.²⁹

²⁵ Srov. HODEČEK D. *Jemnice v době vlády císařů Františka Josefa I. a Karla I.* In: Dějiny Jemnice, s. 234-235.

²⁶ Srov. BULÍN B. *Stoleté výročí školní budovy 1898-1998*, In: Historie jemnického školství, s. 46.

²⁷ Srov. HODEČEK D. *Jemnice v době vlády císařů Františka Josefa I. a Karla I.*, In: Dějiny Jemnice s. 236.

²⁸ Srov. BULÍN B. *Stoleté výročí školní budovy 1898-1998*, In: Historie jemnického školství, s. 47.

²⁹ Srov. JIČÍNSKÁ L. *Jemnice v letech 1918-1945*, In: Dějiny Jemnice, s. 310.

Po válce prošla organizace jemnických škol proměnou. 1. ledna 1946 byly odděleny chlapecké obecné školy od měšťanských a také správa obecné dívčí školy od měšťanské. Nový školský zákon tzv. jednotného školství učinil, že měšťanské školy se začaly nazývat střední, školy obecné pak národní, přičemž obě národní školy byly od školního roku 1949/1950 sloučeny pod jednu správu s ředitelem J. Jandou. O dva roky později tento postup následovaly i obě školy střední a ředitelem se stal Josef Svoboda.³⁰

³⁰ Srov. JIČÍNSKÝ P. *Dějiny Jemnice 1945-2010*, In: *Dějiny Jemnice*, s. 402.

2. Jemnická základní škola v letech 1952-1962

2.1 Ředitelé a učitelé

Na začátku sledovaného období, tedy v roce 1952, kdy byla škola ještě dělena na střední a národní, byli na škole 2 ředitelé. Pro školu národní to byl Jaromír Janda a ředitelem školy střední Josef Svoboda.

Změna nastala již následující rok, kdy byla střední a národní škola převedena na osmiletou střední školu. Ze správy národní školy odstoupil ředitel J. Janda a stal se zástupcem ředitele Svobody na osmileté střední škole (OSŠ).

Josef Svoboda byl ředitelem osmiletky až do roku 1957. V pořadí druhým ředitelem OSŠ byl v srpnu 1957 ustanoven František Kouba, dosavadní okresní školní inspektor a poté také vedoucí odboru pro školství a kulturu rady ONV v Dačicích. Tento rok byl zvolen i nový zástupce ředitele, dosavadní učitel v Českém Rudolci Bohumil Pokorný.³¹

Počet vyučujících učitelů na škole v Jemnici byl ve školním roce 1952/1953 nejmenší, ale hned následující rok po přechodu na OSŠ učitelský sbor posílil na 24 učitelů. S přibývajícími žáky sílil i učitelský sbor, který v roce 1958 vzrostl na 29 učitelů a tento počet trval po zbytek sledovaného období.

Každoročně před začátkem školního roku vypracoval ředitel školy pracovní plán, jímž byla zachycena, jak časově, tak pracovní veškerá činnost školy. Vyjádřená perspektiva práce školy, i s přihlédnutím k činnosti učitelů ve škole i mimo školu.

Kromě učitelského úvazku byli učitelé zaměstnáváni i o prázdninách. Jednalo se o různé brigády v JZD, MNV, nebo prázdninové práce ve škole jako například malování školních místností, úpravy, atd. Učitelé byli o prázdninách aktivní i v jiné budovatelské činnosti - jak se od nich v té době čekalo - jako například zástupci v mateřské školce, pomocníci v ozdravovně, učitelé na různých kurzech.

³¹ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

Veškerá práce školy byla tedy pojata v celoročním plánu školy vypracovaným ředitelem školy. Tento plán byl měsíčně doplňován konkrétními úkoly.

Pro jednotlivé předměty obdrželi učitelé metodické statě, vypracované Ministerstvem školství. Pro práce ve třídě si vypracovali pouze výchovný plán třídního učitele. Dále byl také vypracován domácí řád pro chování jak ve třídě, tak na veřejnosti. Jednotlivé požadavky byly dětem vštěpovány v týdenních akcích.

Každý měsíc pro zlepšení práce s žactvem se konala jedna schůze pedagogické rady, jedna schůze metodického sdružení a předmětových komisí, také jedna schůze třídních učitelů a provozní porada všech zaměstnanců školy.

Práce učitelů byla kontrolována ředitelem a jeho zástupcem na hospitacích. Každoročně byla také škola navštěvována školním inspektorem.

V rámci kulturně osvětové práce učitelů, pracovali od roku 1957 všichni učitelé školy v rozhlasovém kroužku Osvětové besedy v Jemnici. V roce 1959 však nastaly změny v provozu kroužku. Všichni učitelé tedy pracovníci v rozhlase byli rozděleni do čtyř skupin. Každá skupina měla programového vedoucího, technika a 4-5 hlasatelů. Každá tato skupina zajišťovala vždy dvě relace měsíčně. Ve vysílání informovali občany o práci výrobních závodů v Jemnici, o veškerém politickém, hospodářském a kulturním dění v Jemnici.

Pisatel kroniky zcela v duchu doby tvrdí, že touto soustavnou prací dokazovali učitelé jemnické osmiletky, že i takovou formou kulturně osvětové práce chtějí přispívat k dovršení kulturní revoluce v zemi.³²

Ovšem rozhlasový kroužek nebyl jedinou skupinovou aktivitou učitelů. V pravidelných zkouškách se konal i pěvecký učitelský sbor. Sbor sklízal velký úspěch a veřejně vystupoval na různých akcích, například ke Dni učitelů. Sbor uskutečnil společně s učitelským okresním orchestrem i několik výchovných koncertů na větších školách.

³² Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

V roce 1958 provedlo ZO KSČ usnesení o kulturně osvětové práci učitelů. Jednalo se o konkrétní opatření, jako například: zkvalitnit práci s mládeží, práci pěveckého učitelského sboru stanovit jako trvalý úkol učitelského kolektivu, dramatický kroužek trvale zapojit do výchovné práce, hraní s novou socialistickou tematikou-2 hry/ročně, zintenzivnit práci PO – vytvoření pionýrské rady z řad uvědomělých rodičů a získat vedoucího oddílu PO z řad rodičů, atd.

Kronika také uvádí, že učitelé uzavřeli závazek k 15. výročí osvobození ČSR Sovětskou armádou od fašistické okupace. Jednalo se o závazek, který se zaměřoval na vnitřní práci školy a mimoškolních zařízení, soustavnou péči o sebevzdělávání, aktivní účast na veřejném životě, šetrné hospodaření se státními prostředky a svépomocné budování.³³

Významným rokem nejen pro učitele, ale pro celou školu byl rok 1961, kdy se po prázdninové Učitelské konferenci konané v Praze, začal uplatňovat nový výchovný systém a to nejen v celé šíři školy, ale i v mimoškolních výchovných zařízeních. Nová perspektiva škola měla převést dosavadní systém vyučování, ve vyučování v odborných pracovních pro téměř všechny vyučovací předměty. Aby byly vytvořeny podmínky pro splnění hlavních úkolů, byly rozděleny úkoly na škole i na veřejnosti, mezi všechny učitele podle jejich schopností a možností. Úvazky učitelů byly rozděleny tak, aby co možná největší počet hodin byl vyučován odborníky.³⁴

2.2 Žáci a jejich výuka

Na začátek je důležité zmínit, jak fungovalo školství v těchto letech. *„Školským zákonem č. 95/1948 Sb., schváleným dne 21. dubna 1948, se poprvé v historii československého školství vytváří jednotná státní školská soustava, do které jsou začleněny všechny druhy škol s výjimkou škol vysokých, a je pro ně stanoven společný výchovný cíl.*

³³ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

³⁴ Srov. *tamtéž*.

Tento zákon důsledně a s konečnou platností odstraňuje dvoukolejný systém buržoazního školství, zavádí jednotnou školu a osvobozuje definitivně školní výchovu zpod područí církve. Povinnost školní docházky se prodlužuje na devět let. Veškeré mládeži je umožněno získání základního vzdělání na úrovni nižší střední školy. Nový učební plán spolu s osnovami z 31. 7. 1948 zdůrazňuje političnost školy, její těsné spojení se životem a lidově demokratický charakter. Péče o rozvoj osobitých schopností jednotlivce a spojení školy se životem má být uskutečňována zejména z hlediska světového vědeckého názoru. Škola má zprostředkovat poznání podstaty a zákonitosti přírody i lidské společnosti a v tomto směru již obsahuje četné prvky socialistické školy.

*Nová jednotná státní škola je rozdělena na tři stupně: první stupeň tvoří škola národní (1. - 5. postupný ročník), druhý stupeň čtyřletá škola střední (6. - 9. postupný ročník) a třetí stupeň školy povinné a výběrové“.*³⁵

Jemnická škola byla v této době největší školou v okrese, navštěvovala ji až ¼ žactva okresu. Do školy docházely děti z 25 obcí. Stav žactva se v tomto sledovaném období pohyboval mezi 467-774 žáky. V roce 1959 byl pokles návštěvníků školy z důvodu otevření nové osmileté školy pro pohraniční okrsek v obci Dešné.

Ve školním roce 1953/1954 byla převedena národní a střední škola na osmiletou střední školu. A poté ve školním roce 1959/1960 převedena na devítiletou střední školu.

Prospěch žactva byl z počátku padesátých let neuspokojivý, příčiny byly mimoškolní, z podzimu žáky zaměstnával sběr brambor, v zimním období zase vypukla chřipková epidemie. Velkou absenci žáků v roce 1952 zapříčinila slintavková epidemie, kdy ze 14 obcí nechodili žáci přes měsíc do školy kvůli nákaze.

V dalších letech se prospěch zlepšoval, a to díky péči učitelů o slabě prospívající žáky.³⁶

Ve všech vyučovaných předmětech se kladl velký důraz na polytechnickou výchovu. Pro tuto práci byla škola dobře vybavena. Měla svá pole o výměře 60 a, jeden ovocný sad ve výměře 20 a, prostornou dílnu, na jejíž vybavení dostala škola značný obnos, a také zvláštní laboratoř pro chemii a fyziku.

³⁵ ŠTVERÁK V. *Výchova a škola u nás od roku 1948*, In: Dějiny pedagogiky II. díl, s. 308-309.

³⁶ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

Po ukončení školy, tedy po složení závěrečné zkoušky měli žáci na výběr několik možností. Největší počet absolventů odcházel do učebních oborů na odborná učiliště, mezi nejnavštěvovanější obory patřily: zedník, tesař, instalatér, elektromechanik, řezník, švadlena, kovoobor.

Nebo měli možnost pokračovat na škole III. stupně. Někteří odcházeli do zemědělství, hornictví, nebo zůstávali doma u rodičů a pomáhali s hospodářstvím.³⁷

Kronika uvádí, že se ve škole žáci zúčastňovali také různých besed a diskuzí, jako například „Škola a svět“. Toto téma a celá diskuze měla přispět k dovršení kulturní revoluce na naší zemi. V těchto diskuzích se probírala různá témata, jako například: Autorita rodičů, Mírové využití atomové energie, Radioizotopy v biologii, Dějiny města Jemnice, Výchova dětí v duchu socialistické morálky, Poměr k socialistickému vlastnictví, atd.

Ve školním roce 1958-1959 se předmětem celostátní diskuze staly otázky výchovy mládeže, tato diskuze vyvrcholila historickým dubnovým usnesením Ústředního výboru Komunistické strany Československa, který vytýčil dlouhodobý program výchovné a vzdělávací práce. Hluboké vědecky zdůvodněné, revoluční změny ve školství sledují cíl, aby škola nejen plně odpovídala potřebám socialistické společnosti, nýbrž aby i aktivně pomáhala výchovou všestranně a harmonicky rozvitého člověka na cestě ke komunismu. Ústřední výbor Komunistické strany Československa zdůraznil nutnost naprosté jednoty všech složek výchovy, tzn. rozumové, pracovní, polytechnické, morálně politické, tělesné a estetické přičemž základem této jednoty bude organické spojení vyučování i výchovy s výrobní praxí a výchova žáků ke komunistickému poměru k práci.

Nová opatření byla jemnickou školou přijata s naprostým souhlasem. Pochopení a pomoc výrobních závodů v Jemnici byla ještě větší.³⁸

Rok po přechodu na devítiletou střední školu nabyt platnosti nový školský zákon, který schválil nové pojetí základní devítileté školy, a od 1. září 1960 se postupně začal zavádět nový učební plán. Začalo se vyučovat podle nových učebnic.

³⁷ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

³⁸ Srov. *tamtéž*.

Výchova a vyučování začaly mít nový obsah. Život již opravdu na široké frontě v denní praxi školy, i v ostatních výchovných zařízeních.

Pisatel kroniky vyjadřuje přesvědčení, že cílem veškeré práce školy bylo poskytnout mládeži ucelené, základní všeobecné a polytechnické vzdělávání, orientovat je na správnou volbu povolání, připravit je na účast ve výrobní práci a dát jim základ dalšímu vzdělávání.³⁹

2.3 Mimoškolní aktivity

2.3.1 Pionýrská organizace

„Komunisté začínali s výchovou mládeže od útlého mládí. K šíření myšlenek marxismu-leninismu mezi dětmi, jim sloužila organizace Pionýr – proletářská verze skautingu.

Vstup do Pionýra byl považován za samozřejmou povinnost a byl odmítnut pouze těm nejzávadnějším. Masový nábor zajišťovali učitelé.

Skaut vychovával mládež k pobytu v přírodě, slušnosti, úctě k rodičům a starším lidem. Akce pionýrů byly orientované více na život ve městě, školení, brigády, hry, nástěnky, sběr sběrných surovin, „spontánní reakce na politické události, besedy s předválečnými členy strany.“⁴⁰

Mezi největší a nejnavštěvovanější mimoškolní aktivitu na škole v Jemnici patřila bezesporu pionýrská organizace. Od začátku sledovaného období, tedy roku 1952 se počet členů organizace pohyboval od 212 až do zhruba 522 dětí. Největší počet pionýrů byl v roce 1958, kdy tvořili necelých 88% všeho žactva na škole. Pionýrská organizace se stala vzorem všem ostatním školám v okrese a zajímal se o ně i krajský výbor.

³⁹ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁴⁰ VLČEK T. *Pionýrská organizace*, In: Totalita.cz [online]. [cit. 2013-03-04] WWW:<http://www.totalita.cz>.

Největší problém, kterému musela organizace v Jemnici čelit, byl v otázce klubovny. Zprvu ji nahrazovaly školní místnosti, ale tím se značně přetěžoval provoz školy. Schůzky oddílu přešly přes družinový systém k hlubším formám práce, k pomoci škole.

Jednou z funkcí PO bylo plnění hospodářských úkolů státu a to sběr odpadových surovin. Sbíral se papír, textil, železo, kosti, barevné kovy, láhve, ale také léčivé byliny. Každý rok byl vyhlášen výsledek této akce, a to ve státním rozhlase.

PO se také každým rokem zúčastnila soutěže s názvem: „Rok pionýrské pomoci republice“, což byla soutěž mezi jednotlivými školami o nejvíce nasbíraných odpadových surovin, nejvíce odpracovaných brigádnických hodin a vysázených stromků.

Jako další aktivita organizace byly pracovní brigády, na podzim to byl sběr brambor, na jaře zase sázení lesních stromků.

Pionýři byli činní i o prázdninách. Někteří se zúčastnili prázdninového tábora, kde se nejen zotavovali po celoroční práci, ale pomáhali i při žních. A ani ostatní, kteří zůstávali doma, nezažili, a odpracovali několik hodin na polích při pomoci JZD. Také pomáhali ve žňových požárnických a bezpečnostních hlídkách a v prořezávání stromků v lese.

Z toho vyplývá, že pionýři i ve svém volnu ukázali, že mají zájem na tom, aby práce zemědělců v JZD byl úspěšná, a proto také pomáhali s úpravou luk, aby bylo více sena.

Mezi další mimotřídní zaměstnání žáků patřilo získávání pionýrských odznaků, za splnění daných úkolů. Byl to například odznak mladého mičurince, odznak mladého turistu. Tyto odznaky byly velkou motivací a chloubou každého pionýra.

Pionýrští vedoucí byli převážně z řad dospělých, rodičů žáků, pokrokových občanů a členů strany, také z řad příslušníků PS útvaru a vojenské posádky.

Všichni noví pionýrští vedoucí se zúčastnili pravidelně po dva měsíce seminářů pionýrských vedoucích. Po absolvování seminářů museli všichni složit zkoušky pionýrského minima.⁴¹

⁴¹ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

2.3.2 Zájmové kroužky

Pionýrská organizace zastřešovala tyto zájmové kroužky: zdravotnický, turistický, elektrotechnický, požární, fotoamatérský, dovedných rukou, přírodovědecko-mičurinský, šachový, musejní, lehká atletika, pěvecký, sportovní gymnastika, taneční, dramatický, výtvarný, literární.

Celkem bylo na škole ve sledovaných 10 letech, 16 zájmových kroužků PO, ve kterých pracují jak pionýři, tak žáci.

Chloubou školy byl pěvecký kroužek, který čítal 80 členů. Kroužek získal několik ocenění nejen v okresním, ale i krajském kole.

V okrese byl také velmi známý mičurinský kroužek, který každý rok organizoval výstavy svých výpěstků. Různé školní akce, besedy a výstavy zase dokumentoval fotoamatérský kroužek.

Činnost PO a zájmových kroužků byla stanovena takto: jednou za 14 dnů se konaly oddílové schůzky PO, střídané ve čtrnácti dnech zájmovou činností v kroužcích. S plánem činností PO byli třídní učitelé seznámeni, a byla od nich žádaná podle pracovního řádu pro učitele plná podpora, aktivní pomoc a plná odpovědnost za pionýrský oddíl své třídy.

Žáci také docházeli do různých školních zařízení sloužících k jejich lepšímu životnímu růstu. Žáci pracovali v ŠTJ - 254 žáků, v dorostu ČSČK - 136 žáků, v zdravotním kurzu získalo odznak BPZO - 17 žáků odznak I. stupně, odznak II. stupně získalo 74 žáků.⁴²

2.4 Mimořádné události

Mezi největší mimořádnou událost, která se odehrála v tomto sledovaném období, a která se dotkla jemnické školy, je bezesporu konání I. celostátní spartakiády v roce 1955.

⁴²Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

„Dne 23. 6. 1955 byla zahájena první celorepubliková spartakiáda. Tato akce plynule navazovala na tradici sokolských sletů a byla zaměřena na propagaci komunismu. Této masové akce se zúčastnilo na jeden milión cvičenců, kterému přihlíželo na dva milióny diváků z celé republiky.“⁴³

„Autorem názvu spartakiáda (podle Spartaka, vůdce nezdařeného povstání otroků proti Římanům roku 71 př. n. l.) je Jiří František Chaloupecký (1880-1922), vedoucí činitel dělnického hnutí.“⁴⁴

V jarních měsících roku 1955 bylo v jemnické tělocvičně a na hřištích velmi rušno, všude probíhal nácvik na výše zmíněnou 1. celostátní spartakiádu, která se v rámci okresu konala 15. května v Jemnici. Do její přípravy bylo zapojeno téměř všechno žactvo a většina učitelského sboru. Ovšem pro nepřízeň počasí byl pořad z 15. května opakován v rámci okresního tělovýchovného dne 12. června. Veřejná cvičení 1 112 cvičenců shlédlo 2 800 diváků včetně asi 700 dětí.⁴⁵

Jemnická škola byla aktivní i při konání II. celostátní spartakiády v roce 1960. Okresní spartakiády se zúčastnili žáci školy ve všech skladbách pro děti a mládež. Tři učitelky jemnické školy se zúčastnily II. celostátní spartakiády v Praze, jako aktivní cvičenky. Ovšem i stanovené počty žáků se pod dozorem učitelů tělesné výchovy zúčastnili.⁴⁶

Rok 1957 byl významný pro celý svět. Přesněji 4. října 1957 byla v Sovětském svazu vypuštěna první umělá družice Země. Tímto dnem začala nová epocha vývoje - epocha letu do kosmického prostoru.

Ovšem netrvalo to tak dlouho a v Sovětském svazu byla 12. dubna 1961 vypuštěna na oběžnou dráhu kolem Země první kosmická loď s člověkem na palubě. Pilotem kosmické lodi byl kosmonaut Jurij Alexejevič Gagarin.

Úspěšný rok 1957 vystřídal smutný rok 1958, kdy zemi zasáhly velké ztráty. V únoru 1958 zemřel národní umělec Petr Bezruč. Na jeho vzpomínku navštívily jemnickou školu dvě skupiny herců státní scény Vesnického divadla, které připravily

⁴³ *Spartakiáda 1955*, In:edejiny.cz[online]. [cit. 2013-03-04]. WWW:http://www.edejiny.cz.

⁴⁴ ŠTVERÁK V. *Vývoj dětských a mládežnických organizací v buržoazní ČSR*, In: Dějiny pedagogiky II. díl, s. 257.

⁴⁵ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁴⁶ Srov. tamtéž.

pro děti I. stupně besedu, v níž je seznámily poutavou formou s dětskou básní, prózou, pohádkou a dětským veršem. A pro děti II. stupně to byla literární vzpomínka na básníka Petra Bezruče.

Další velkou ztrátou v tomto roce bylo úmrtí básníka a spisovatele Vítězslava Nezvala a národní umělkyně Marie Pujmanové, která dala všechny své umělecké a občanské síly do služeb pracujícího lidu Československa.

Kronika také uvádí, že každý rok si žáci školy připomínali na slavnostním shromáždění úmrtí V. I. Lenina, kde uctili jeho památku.

Možná o něco méně významnou událostí bylo v roce 1958 založení JZD v Jemnici, ale pro školu to byla možnost, kde žáci PO mohli odpracovat brigádnické hodiny a pro některé absolventy školy to byla zase možnost zaměstnání.⁴⁷

2.5 Život žáků na komunistické škole

Každoroční život žáků byl kromě samotného studia a plnění různých povinností, i plný oslav a výročí.

Mezi každoroční největší oslavu patřilo výročí Velké říjnové socialistické revoluce. „VŘSR - převzetí moci v Rusku v listopadu 1917 bolševiky“⁴⁸

Do oslav výročí VŘSR se každoročně aktivně zapojila škola, a to od nejmenších žáků až po učitelský sbor. Největší oslava byla v roce 1957, kdy měla revoluce 40. výročí. Již několik týdnů před slavnými dny se sešla metodická sdružení a předmětová komise, aby věnovaly mimořádnou pozornost otázce ideového využití oslav.

Předmětová komise jazyka českého a ruského jednaly i o pomoci pionýrským oddílům, při přípravě tematických shromáždění s ústředním heslem „Láskou k SSSR za věčný mír“. Na těchto shromážděních byly provedeny besedy o životě sovětských dětí a pracujících, dále také besedy o sovětských knihách.

⁴⁷ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁴⁸ ŽALOUDEK K. *Encyklopedie politiky*, s. 397.

K vlastní oslavě se rozvinula bohatá činnost pionýrských oddílů a zájmových kroužků. Kroužek dramatický, pěvecký, literární a žáci I. stupně se svými třídními učiteli připravili program k oslavě konané v sokolovně.

Pěvecký kroužek nacvičil písně, literární spolu s dramatickým zase pásmo o životě ruských lidí. A ani učitelský sbor nezůstal pozadu a založil smíšený pěvecký sbor, který vystoupil na veřejné oslavě.⁴⁹

Každý rok žáci slavili i Den armády. Jeden rok probíhala oslava, jako beseda příslušníků ozbrojených sil se žáky 6. - 8. ročníku. Vojáci odpovídali na otázky od žáků. Jiný rok se uskutečnilo slavností pohádkové představení podle motivů K. J. Erbena „Zlatá nit“, před představením měl k žákům projev zástupce jemnické posádky o významu armády.

V kronice se také uvádí, že na škole se každoročně konala filmová představení. V rámci týdne Boje za mír, bylo pro žáky 6. - 8. tříd promítáno filmové představení „Akce Teutonský meč“. Žáci byli na tento film připraveni a celá akce vyzněla jako protifašistická manifestace.

Jiný rok se v rámci týdne Boje za mír promítal film „Vynález zkázy“, tento film byl na světové výstavě v Bruselu odměněn velkou cenou. Svým obsahem a tématikou boje za mír byl pro mládež velmi vhodný.

Dalším významným filmovým představením na jemnické škole byl film o Makarenkovi a jeho svěřencích, kterého se zúčastnili všichni žáci II. stupně. Film s názvem „Začínáme žít“ byl promítán v rámci akcí „Měsíce Československo-sovětského přátelství“.⁵⁰

„A. S. Makarenko 1888-1939, byl přední sovětský pedagog, který si uvědomoval spojitost mezi výchovou a politikou, pedagogiku chápal jako vědu nerozlučně spojenou s politickou skutečností.“⁵¹

V jemnické škole se také každoročně oslavoval 1. máj. Vždy 30. dubna v předvečer 1. máje uspořádala pionýrská skupina OSŠ v Jemnici lampionový průvod, který byl

⁴⁹ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁵⁰ Srov. tamtéž.

⁵¹ ŠTVERÁK V. *Významní sověští pedagogové a školští politici*, In: Dějiny pedagogiky II. díl, s. 295 – 296.

zakončen táborovým ohněm. Po slavnostním zapálení hranice měl vystoupení pěvecký sbor. Poté následoval program, který připravily pionýrské oddíly pátých a šestých tříd.

Nejúspěšnější oslava 1. máje byla v roce 1959, kdy se oslavy zúčastnilo téměř 4000 lidí. Škola se na 1. máj vždy dlouho připravovala. Největší ohlas měl vždy slavností průvod, kterého se zúčastnili jak pionýři, tak i zaměstnanci závodů i ostatní občané.

Každý rok se také oslavoval příchod Dědy Mráze. Například v roce 1957 byl program oslav velmi obsáhlý. Již dlouho před termínem žáci prvních, druhých a třetích tříd připravovali spolu s třídními učiteli program. Do příprav se také zapojili pionýři se svými oddílovými vedoucími.

Oslavy probíhaly ve čtyřech termínech. První den se konalo dětské divadelní představení Horáckého divadla „Zmoudření ševce Fanfrnocha“.

Další dny už byla oslava zcela v režii školy, kdy se konal připravený program společně za účasti rodičů a s bohatou nadílkou. S přípravami žila celá škola i ve vyučování, kde byla akce využita k posílení výchovy k proletářskému internacionalismu a lásce k sovětským lidem.⁵²

2.6 ŽŠ a velké politické události

Největší událost, která zasáhla nejen školu, se udála na počátku sledovaného období a to v roce 1953. Přesněji 14. března 1953, kdy zemřel prezident republiky Klement Gottwald. Klement Gottwald byl od roku 1929 až do února 1948 v čele KSČ.⁵³ Československým prezidentem byl od roku 1948.

O pět dní později po jeho smrti se na jemnické škole uskutečnila smuteční tryzna. Jeho nástupcem byl zvolen Antonín Zápotocký. Ovšem netrvalo to tak dlouho a Československo se dočkalo další rány. 13. listopadu 1957 i on umírá a ČSR je opět bez prezidenta.⁵⁴

⁵² Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁵³ Srov. RUPNIK J. Bolševizace: *KSČ a kominterna, 1921-1929*, In: *Dějiny komunistické strany Československa*, s. 58.

⁵⁴ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

Antonín Zápotocký byl prvním předsedou ROH v letech 1922-1925 ústředním tajemníkem KSČ, a předsedou československé vlády v letech 1948-1953.⁵⁵

Jemnická škola poslala soustrastné telegramy do Prahy, jeden Ústřednímu výboru KSČ a druhý předsednictvu vlády republiky Československé:

*„Vedení osmileté střední školy v Jemnici, okres Dačice, učitelský sbor a všechno žactvo a pionýři zasílají projevy hluboké soustrasti k úmrtí našeho drahého prezidenta republiky soudruha Antonína Zápotockého. Jeho světlou památku zachováme v srdcích našich dětí, jimž byl zesnulý prezident vždy otcovským rádcem a přítelem“.*⁵⁶

Dne 19. listopadu 1957 byl zvolen nový prezident ČSR, Antonín Novotný, který při svém nástupu vyjádřil neochvějnou věrnost KSČ a programu budování socialismu v poslední etapě.

Antonín Novotný se také vyjádřil k poslání a smyslu učitelské práce: *„Učitel ve své práci vytváří nejcennější hodnoty na světě. V tom je krása a zvláštnost jeho pedagogického úsilí a velký společenský význam jeho práce. Vychovat z našich dětí lidi nových společenských vztahů, lidi nové socialistické morálky, milující život a nenávidějící lež starého světa, vytvořit člověka nové socialistické společnosti, v tom je čestný úkol a smysl práce učitele.“*⁵⁷

Pisatel kroniky také uvádí rok 1960, který byl pro ČSR velmi významným rokem. Mezinárodní postavení ČSR opřené o nerozborné přátelství a spojení se SSSR, se dále upevnilo. Především se upevnila jednota socialistického tábora a prohloubily se vzájemné politické, hospodářské a kulturní styky ČSR se socialistickými zeměmi.

Dne 11. listopadu 1960 podepsal prezident republiky novou ústavu schválenou na slavnostním zasedání Národního shromáždění. Ústava Československé socialistické republiky, jednalo se o výraz plného vítězství socialismu v Československu.

V listopadu 1960 se v Moskvě konala porada zástupců 81 komunistických a dělnických stran, která byla největší poradou od vzniku mezinárodního komunistického hnutí. Prohlášení, které porada přijala, obsahující hluboký marxisticko-

⁵⁵ Srov. ŽALOUDEK K. *Encyklopedie politiky*, s. 194, 392, 489.

⁵⁶ SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁵⁷ Tamtéž.

-leninský rozbor současné situace a úkolů mezinárodního komunistického hnutí, se stalo směrnicí komunistů celého světa v jejich boji za mír, demokracii a národní nezávislosti.⁵⁸

17. listopadu 1960 byl Národním shromážděním schválen zákon o 3. pětiletém plánu, vypracovaném na základě směrnic celostátní konference KSČ. Význam plánu nebyl jen v tom, že stanovil konkrétní cíle pro období pěti let, ale nová pětiletka měla být součástí dlouhodobého rozvoje společnosti na příštích 20 let.

Rok 1961 byl ve světě významný především Kubánskou revolucí. Vývoj pokročil vpřed i v německé otázce. Myšlenka mírové smlouvy s Německem se stala reálnou veličinou mezinárodních vztahů.⁵⁹

⁵⁸ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁵⁹ Srov. *tamtéž*.

3. Jemnická základní škola v letech 1962-1970

3.1 Ředitelé a učitelé

Hned na začátku sledovaného období, tedy v roce 1962, nastaly změny ve vedení školy. Po šesti letech ve funkci ředitele školy skončil František Kouba, a odešel na nově zřízenou ZDŠ do Náměště nad Oslavou.

Na jemnickou ZDŠ byl zvolen nový ředitel a to Ladislav Kopecný, který byl dosud ředitelem na ZDŠ v Tasově. Za jeho působení měla škola dobré výsledky a uspěla i v každoroční inspekci.

Po 7 letech došlo ke změně ve funkci ředitele, z důvodu dovršení 60 let. Na místo Ladislava Kopecného byl odborem školství a kultury ONV v Třebíči vypsán konkurz, který vyhrál dosavadní učitel jemnické školy Bohuslav Ježek. Ten ve funkci působil po zbytek sledovaného období.⁶⁰

Jak jsem již zmínila, na škole probíhala každoročně inspekce, tedy taková prověrka práce učitelstva školy. Inspektor navštěvoval hodiny všech vyučujících a prověřeny byly většiny vyučujících předmětů, hlavně český jazyk, ruský jazyk, matematika, fyzika, biologie, zeměpis, výtvarná výchova, dějepis, občanská výchova a tělesná výchova. Inspektor také dbal na názornost a efektivnost vyučovacích hodin, na kulturu řeči, na individuální přístup k žákům. Také si prohlédl celou školní budovu a zařízení včetně školní zahrady, zkontrolována byla také úřední dokumentace.

Výsledky inspekce ve sledovaném období 1962-1970 byly vesměs kladné. Byla zjištěna solidní práce učitelů a dobré pracovní výsledky, tedy až na některé maličkosti, například v třídní agendě. Co ale neodpovídalo předpisům, byl stav budovy, hlavně udržování hygieny byl největší problém školy. Tento problém byl odstraněn v roce 1965, kdy došlo k výstavbě splachovacích záchodů a instalaci umyvadel do každé třídy.⁶¹

⁶⁰ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁶¹ Srov. *tamtéž*.

Rok 1967 byl bezesporu pro všechny učitele velmi radostný. Tento rok vstoupil v platnost nový platový řád pro učitele škol I. cyklu a vychovatele, který znamenal zlepšení hmotného zabezpečení učitelů. Zlepšení se projevilo především u mladých učitelů. Byl totiž upraven nárok na platový postup.

I v těchto letech, jak kronika uvádí, se učitelé účastnili kulturně osvětové i jiné mimoškolní práce. Tak například zástupce ředitele Jan Máca byl jedním z vedoucích pracovníků Osvětové besedy. Učitelka Nesnídalová vedla rozhlasový kroužek OB, jehož pracovníky byli i další učitelé. Jeden z učitelů byl také vedoucím agitačního střediska, jiný zase řídil pobočku Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí, v níž pracovali i další učitelé. V muzejní radě pracoval druhý zástupce ředitele Bohumil Pokorný. Ve sboru pro občanské záležitosti zase ředitel školy jako předseda.

Učitelé dále pracovali v SČSP, v ČSČK. Několik učitelů také zastávalo funkci cvičitelů v Sokole, jiní pracovali v organizaci zahrádkářů, včelařů, myslivců.

Učitelé také pomohli zajistit ve městě konání celé řady akcí, hlavně při oslavách VŘSR, štafetové běhy, výročí narozenin V. J. Stalina, 1. máj a Den vítězství. Dalo by se říci, že nebyla žádná kulturní akce, na které by se učitelé aktivně nepodíleli.⁶²

3.2 Žáci a jejich výuka

V letech 1962-1970 školu navštěvovalo okolo 750 dětí. Z toho zhruba 550 z Jemnice a zbytek z přilehlých 17 obcí.

V těchto letech se škola zaměřila hlavně na chování žactva ve škole, i mimo školu. Vedení školy sjednocovalo výchovné požadavky a kritéria pro hodnocení chování. Pravidelným projednáváním a trestáním drobných přestupků se učitelé snažili většímu provinění předcházet. U některých dětí se ovšem projevovaly důsledky zanedbané péče rodičů.

⁶² Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

Vážnější případy byly projednány ve výboru SRPŠ s komisí pro výchovné otázky, ve školské a kulturní komisi při městském Národním výboru i s orgánem péče o děti při Okresním národním výboru.

Ty vážnější případy řešila VB a prokuratura. Kromě různých druhů napomenutí byla často udělována důtka třídního učitele, i ředitele. Za vážnější prohřešky byly uděleny snížené známky z chování. V jednom případě byl žák dokonce umístěn do dětského domova.

Nejčastěji se žáci dopouštěli porušování pravidel režimu školy a svévolného poškozování školního zařízení. V takových případech bylo použito současně s trestem i finančního postihu, který byl k úhradě připsán rodičům.

Z případů, které musela řešit VB byly například drobné krádeže ve škole i na veřejnosti a ublížení na zdraví.⁶³

Na druhé straně je možno uvést i příklady vzorného chování často spojeného s veřejně prospěšnou prací, kterou žáci vykonávali. Jednalo se o jarní úklidy parků, sběry brambor, pomoc a obsluha starých nemocných lidí, pomoc při úklidu kabinetů, pomoc při opravě školních pomůcek, nebo aktivní účast na veřejných oslavách.

Pisatel kroniky uvádí, že za příklad vzorného chování, lze považovat příkladný čin dvou žáků šesté třídy, kteří pomohli v práci bezpečnostním orgánům tím, že zabránili dvěma mladým lidem provést neuvážený čin, přejít státní hranice. Chlapci byli veřejně pochváleni od pohraniční stráže a VB. Chlapci tak prokázali, že dobře chápou povinnost všech občanů, být bdělý a ostražitý a každé podezření vůči osobám s nekalými úmysly hlásit na příslušná místa.⁶⁴

V těchto letech kladla škola také důraz na zdravotní stav žactva. O zdravotní stav ve třídách se staraly třídní zdravotní hlídky a dvakrát ročně byli žáci prohlédnuti školní lékařkou.

Škola se až do roku 1965 potýkala s hygienickými nedostatky, které zapříčinily rozšíření infekční žloutenky, kterou onemocnělo několik dětí ročně. Na škole se také každoročně vyskytovala spála, spalničky a plané neštovice. Co se nemocí týče, byl nejhorší školní rok 1963/1964, kdy kolem 150 žáků onemocnělo průšnicemi.

⁶³ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁶⁴ Srov. *tamtéž*.

V roce 1962 škola řešila problém s tělesnou výchovou. Potřebovala zřídit oddělení zvláštní tělesné výchovy, kde by byla možná aspoň částečná náprava vady růstu. Na škole, ale nebylo kromě ředitele, který vedl TV kvalifikovaného učitele. Tohoto oddělení nápravné tělovýchovy se škola dočkala v roce 1965, kdy byla přijata nová vyučující s touto kvalifikací.⁶⁵

Tak jako v předešlých letech se žáci každoročně zúčastnili školních výletů. Některé třídy podnikly vlastivědné zájezdy spojené s putováním po trasách schválených MNV - odborem školství a kultury v Brně. Navštívili například Žďárské vrchy, Vizovické hory, Krkonoše, atd. Některé třídy místo výletů uspořádaly celodenní i dvoudenní táboření na příhodných místech jemnického okolí. Táboření spojeno se zaměstnáváním žactva vhodnou činností spojenou s učivem ve škole, především jeho praktickou aplikací jako život v lese, poznávání stromů a květin, beseda s vedoucím polesí, praktická užití poznatků zeměpisných, příprava pokrmů v přírodě, topografické práce, apod.⁶⁶

Po ukončení ZDŠ se žáci přihlašovali buď na výběrové školy, nebo na odborné učiliště. Z výběrových škol to byly zejména: průmyslové školy, střední ekonomické, zdravotnické, zemědělské, a nejoblíbenější byla SVVŠ.

Nejnavštěvovanější obory byly zemědělské, dále se žáci přihlašovali do hornictví, do ČSAO v Jemnici, do výrobního závodu Motorpal, do stavebního družstva Stavba a do oděvního závodu Otavan.⁶⁷

3.3 Mimoškolní aktivity

Stejně jako v letech předešlých, tak i roky 1962-1970 byly ovládnuty pionýrskou organizací. Nově se také na jemnické škole začal prosazovat i ČSM.

⁶⁵ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁶⁶ Srov. tamtéž.

⁶⁷ Srov. tamtéž.

ČSM – „*Jednotná masová politická organizace české a slovenské mládeže řízená Komunistickou stranou. Vznikla roku 1949 sloučením národních organizací československé mládeže (Svazy české, slovenské, polské mládeže a mládeže Karpat)*.“⁶⁸

Pionýrská organizace byla až do roku 1968 velmi oblíbená. Od roku 1962-1968 se počet členů pionýrů dětí od 9-15 let, pohyboval mezi 508-697 členy. Členy organizace byly i mladší děti od první třídy, které se scházely v oddíle jisker. Oddíl jisker čítal mezi 100-194 členy. Počet členů ČSM se pohyboval mezi 22-90.⁶⁹

Ve funkci skupinového vedoucího se v těchto letech vystřídalo několik učitelů. Oddílovými vedoucími byli hlavně členové ČSM (tzv. „svazáci“) z místních závodů, především Otavanu, vedle nich někteří rodičové a též příslušníci místních vojenských útvarů. Funkci vedoucí jisker vykonávaly některé maminky dětí a hlavně starší žákyně.

Oddíly pracovaly podle plánu vypracovaného na počátku školního roku, a schůzky byly konány jednou týdně v nižších třídách a jednou za měsíc ve vyšších. Jinak pracovaly oddíly v zájmových kroužcích. Ze zájmové činnosti nutno uvést v první řadě činnost v tělovýchově. Jednalo se o kroužky: košíková, lehká atletika, gymnastika, kopaná. Na škole fungovaly i další kroužky jako: šachový, pěvecký, mykologický, zeměpisný.

Oddíly 4. - 6. tříd se přihlásily do soutěže „Hledáme nejzdatnější pionýrský oddíl ČSSR“ a vedly si v ní velmi úspěšně. Ve své činnosti se oddíly dále zaměřovaly na plnění podmínek výchovného systému a též na přípravu k STM, její základní kolo bylo uskutečněno na škole za účasti veřejnosti a zástupce okresní komise STM.⁷⁰

Pionýrská organizace se po celou dobu tohoto sledovaného období také potýkala s několika problémy. V roce 1962 byla organizace nucena přenechat svoji dosavadní klubovnu škole, z důvodu přibývajících žáků. Místnost musela být předělána na vyučovací třídu.

Dalším problémem bylo, že nedocházelo k podstatnějšímu zlepšení práce PO a ČSM, což bylo způsobeno tím, že se stále do funkce nehlásili obětaví a schopní

⁶⁸ MARJÁNKO B. *Československý svaz mládeže (ČSM)*, In: Totalita.cz[online]. [cit. 2013-03-15].
WWW:<http://www.totalita.cz>.

⁶⁹ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁷⁰ Srov. tamtéž.

oddílový vedoucí, kteří by práci v těchto organizacích učinili pro děti zajímavou a přitažlivou.

Nejdůležitější událostí PO v těchto letech bylo 15. výročí založení této organizace. Oslava se konala v červnu 1964 v sokolovně. K pionýrům na oslavě promluvila skupinová vedoucí, ředitel školy a zástupce OV ČSM. Pořad byl vyplněn recitačními, pěveckými a tanečním vystoupením. Při této příležitosti vykonali nejmladší pionýři třetích tříd slavnostní slib a převzali pionýrské šátky.

Pionýři byli zapojeni do různých her vyhlášených ÚV ČSM. Například v říjnu 1966 se pionýři zapojili do hry „Jestřáb“, nebo také v únoru 1967 do celostátní hry „Signál X 5“.

Mnoho dobrých výsledků PO bylo dosaženo na úseku tělesné výchovy, dále přípravou kulturních pořadů na oslavy školní i mimoškolní, při veřejně prospěšné práci jako byly sběry, zvelebovací akce, aj.

Zlomovým rokem pro PO byl rok 1968, kdy došlo k vytvoření nového názvu „Československý pionýr“. Tento rok odešlo na jemnické škole 34 pionýrů do nové mládežnické organizace „Junák“.⁷¹

„Junák – svaz skautů a skautek – skauting, výchovné hnutí, které vzniklo na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii, v Kanadě a USA z iniciativy R. S. S. Baden--Powella, E. T. Setona. Skauting využívá vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry, pěstuje turistiku a táboření, vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázní. Skauting se v českých zemích šířil pod vlivem A. B. Svojsila před 1. světovou válkou. V roce 1914 založena skautská organizace Junák“. Činnost byla zakázána v letech 1939-1945, 1948-1968 a 1970.“⁷²

Na jaře 1968 došlo, k znovuoobnovení činnosti organizace Junák. Pionýři, kteří neměli zájem o další členství, byli vyškrtnuti. Ke konci školního roku 1967-1968 zůstalo na škole 290 pionýrů a 117 jisker.

⁷¹ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁷² MACH V. *Junák – svaz skautů a skautek*, In: Totalita.cz[online]. [cit. 2013-03-17]. WWW:<http://www.totalita.cz>.

Od roku 1968-1970 byli žáci a učitelé zapojeni do různých mládežnických organizací. Nejvíce žáků bylo v organizaci TJ Sokol, počet se pohyboval okolo 170 žáků. Dále v Československém pionýru 120-160 žáků, v Junáku 70-90 žáků, v dorostu ČSČK 60 žáků, a nejmenší návštěvnost žáků byla v zájmových kroužcích, kde se počet účastníků pohyboval mezi 15- 45.⁷³

3.4 Mimořádné události

Na začátek této kapitoly začnu s mimořádnými událostmi ve světě, tedy přesněji s úspěchy Sovětského svazu, jak uvádí kronika. Sovětský svaz opět světu prokázal, že je opravdovou jedničkou v pokroku. Své prvenství si udržel v pronikání do kosmu, kde dosáhl opět pozoruhodných úspěchů v roce 1963 vysláním dalších dvou kosmických lodí, z nich jedna – Vostok 6 – byla řízena první kosmonautkou světa Valentinou Těreškovovou.

Netrvalo dlouho a Sovětský svaz v roce 1965 vypustil na oběžnou dráhu kolem Země další kosmickou loď, Voschod 2. Její posádku tvořili dva kosmonauti - Běljajev, Leonov. Tato výprava byla významná především tím, že došlo k prvnímu výstupu člověka do volného kosmického prostoru. Tento úspěch byl velkým přínosem k dalšímu rozvoji kosmonautiky a pronikání člověka do kosmu.⁷⁴

Z mimořádných událostí, které se v Jemnici odehrály, bych vyzdvihla oslavu 15. výročí založení oděvního závodu Otavan. V prosinci roku 1965 se v jemnické sokolovně shromáždili všichni zaměstnanci závodu spolu s četnými hosty. Kolektiv zaměstnanců oslavil jednak 15 let trvání závodu, a vedle toho převzal závod jako odměnu za dosavadní pracovní úspěchy čestný název „Závod socialistické práce“. V Otavanu našlo pracovní příležitost 350 žen z Jemnice a okolí. Svoji specializovanou výrobou ochranných oděvů, byl jediným výrobcem těchto oděvů v ČSSR.

⁷³ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁷⁴ Srov. *tamtéž*.

Dalším úspěchem ve výrobní činnosti Jemnice bylo v roce 1967 otevření nového výrobního závodu Motorpal. Poté co byly v Jemnici v roce 1967 zrušeny Československé automobilové opravy, byly všechny objekty Motorpalem převzaty. Nový závod poskytl pracovní příležitost pro více než 300 lidí.

Za velkou událost v Jemnici lze bezesporu považovat návštěvu sovětských přátel. V rámci vzájemné družby okresů Třebíč a Pavlovsk ve Varoněžské oblasti SSSR, Jemnici navštívila delegace okresu Pavlovsk. Přivítání a beseda se sovětskými přáteli, se odehrála v zasedací síni Městského národního výboru. Za školu se zúčastnil ředitel školy Ladislav Kopecký spolu se dvěma učiteli. Sovětským přátelům byl při té příležitosti promítnut film z historie Jemnice.

Další vzácná návštěva, která navštívila jemnickou školu, byla ze spřátelené Kuby. Hosté se zúčastnili hodiny biologie sedmé třídy a také krátce pobesedovali s dětmi v některých nižších třídách. Jeden člen návštěvy učinil zápis do kroniky, ve kterém zdraví všechny děti školy a přeje jim, aby se mohly učit a pracovat, v čemž lze spatřovat pravé štěstí člověka.

Ve školním roce 1966/1967 byla na škole provedena peněžitá sbírka ve prospěch vietnamského lidu, bojujícího proti americké agresi. Spolu se školami jemnického obvodu bylo celkem vybráno 746,75 Kčs. Tato částka byla odeslána Okresnímu národnímu výboru v Třebíči.⁷⁵

Žáci se také zúčastnili jedné zvláštní akce, „sázení borovice“, kterou organizovali jemničtí zahrádkáři. Tato slavnost se konala na místě, kde dlouho stála mohutná borovice, která inspirovala spisovatele Jana Vrba, k napsání díla „Borovice“.

„JAN VRBA (1889-1961) – Učitel a spisovatel. Byl žákem na lesnické škole v Jemnici a od roku 1917-1919 i učitelem na této škole. Jeho přítel Otokar Březina ho dovedl k próze. Jeho spisy mají 76 svazků a mnohé jsou spojeny s přírodou v okolí Jemnice.“⁷⁶

Při slavnostním sázení obstarali část pořadu vedle žáků lesnického učiliště i žáci ZDŠ.⁷⁷

⁷⁵ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁷⁶ CHADIMOVÁ Z. VRBA, *Jan*, In: Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě, s. 160.

⁷⁷ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

Kronika uvádí, že jedním z nejdůležitějších úkolů, který připadal na školu ve školním roce 1964/1965 byla příprava školní mládeže na III. celostátní spartakiádní rok. Tento spartakiádní rok byl na jemnické škole zahájen v září 1964 nástupem žactva na sokolském hřišti, kde k žákům promluvil ředitel školy. V dalším pořadu plnili starší žáci disciplíny o odznak BPPOV. Vlastní nácvik byl započat v říjnu 1964, a byl prováděn ve čtyřech kategoriích: nejmladší žactvo 1. a 2. ročník (celkem 139 žáků), mladší žactvo 3. - 5. ročník (celkem 167 žáků), starší žáci 6. - 9. ročník (184 žáků), starší žákyně 6. - 9. ročník (182 žákyň). Celkem se tedy nácviků zúčastnilo 12 učitelů se 672 žáky. Na jemnickém spartakiádním cvičení uskutečněného v květnu 1965 na hřišti Sokola, vystoupilo 498 žáků a vedle nich i žáci jemnické Mateřské školy.⁷⁸

Od roku 1967 se slavnostně v zasedací síni Městského národního výboru předávaly žákům školy občanské průkazy. Na slavnosti k žákům promlouval jak ředitel školy, tak i předseda Městského národního výboru. Po složení slavnostního slibu a poslechnutí státní hymny se žáci zapsali do pamětní knihy a poté jim byly průkazy předány. Každoročně jeden z žáků přednesl závazek mladých, že budou nové občanské průkazy dobře opatrovat a vážit si jich.⁷⁹

3.5 Život žáků na komunistické škole

Období 1962-1970 bylo jako v letech předešlých plný oslav a výročí. Škola se zúčastnila všech veřejných oslav významných výročí a pomáhala připravovat kulturní programy. Na kulturním životě města se žactvo podílelo svými vystoupeními, zpěvem, recitací, tancem, divadlem, atd.⁸⁰

Život žáků mimo vyučování nebyl naplněn jen přípravou a realizací kulturních pořadů, byl také o pomoci jemnickému hospodářství a zvelebování města.

⁷⁸ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁷⁹ Srov. tamtéž.

⁸⁰ Srov. tamtéž.

Veřejné oslavy, na kterých se škola podílela, byly obdobné jako v letech minulých. Jednou z velkých každoročních oslav bylo výročí VŘSR. O významu této události vždy promluvil ředitel školy ve školním rozhlasu. Následující veřejná oslava výročí se slavila každý rok trochu jinak. Například v roce 1962 se při této příležitosti konala Hvězdicová štafeta z Jemnice do okresního města Třebíče. Večer pak byl uspořádán lampionový průvod od školy k sokolovně, kde se konala veřejná oslava s kulturním programem, který si škola připravila. Jiný rok se při této příležitosti uctila památka padlých rudoarmějců, položením věnců u pomníku na jemnickém hřbitově. K 50. výročí VŘSR se na náměstí konala manifestace zakončení Internacionálou a ohňostrojem.⁸¹

Každoročně se také konala oslava ke Dni československé armády. Vždy proběhla beseda se zástupci armády a také hodnotný, tematický kulturní pořad žáků.

Nejočekávanější oslavou žáků byl Mezinárodní den dětí, který pořádal Sokol. Tento den byl plný sportu a tělovýchovné akce. Uskutečnily se cyklistické závody, ukázky spartakiádních cvičení, vybíjená, štafetové běhy, trojboj mladších a starších hochů, gymnastická soutěž dívek, atd.

Z dalších oslav, které se slavily obdobně, tedy s programem připraveným žáky školy (recitace, písně, tanec, divadlo, ...) byla oslava MDŽ, májové oslavy, Dny vítězství, výročí narozenin V. J. Lenina, atd.⁸²

Jak už bylo zmíněno, k životu žáků nepatřily jen oslavy, ale také pomoc městu a JZD. Každý rok vykonávali žáci v určitém období veřejně prospěšnou práci. V podzimních měsících pomáhali JZD se sběrem brambor, na jaře zase při zalesňovacích a zatravnovacích pracích.

Na jaře také pomáhali městu při úpravě a úklidu parků a městských komunikací. Například ve školním roce 1968/1969 sázeli žáci v prostoru před novou mateřskou školou, před Otavanem a na okrajích města okrasné stromoví. Dále tento rok pomáhali při úklidu školy po ukončení elektroinstalace. Také pomáhali při stěhování kabinetů, opravě učebních pomůcek, kontrole inventářů, atd.

⁸¹ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁸² Srov. *tamtéž*.

Po celý rok žáci sbírali odpadové suroviny, léčivé rostliny a semena stromů. Během roku žáci odpracovali mnoho brigádnických hodin, a byla jim za práci vyplacena odměna.

Jak uvádí kronika - všechny tyto práce měly velký výchovný význam a bylo jich v tomto směru i náležitě využito.⁸³

3.6 ŽŠ a velké politické události

Rok 1962 byl ve světě rokem udržení světového míru, za záchranu lidstva před nukleární katastrofou. V podzimních měsících tohoto roku došlo ke krizi v oblasti Karibského moře, kde USA připravovaly vpád na Kubu, aby tam násilně zastavily vývoj socialistické revoluce a podřídily ji svým mocenským zájmům.

Jak dále kronika uvádí, tak díky trpělivému úsilí a důsledné mírové politice Sovětského svazu a pevnému postoji kubánského lidu i všech mírových sil ve světě bylo válce zabráněno.

Kronika říká, že rok 1962 byl důležitý i z pohledu dějin Československé republiky, kdy se tento rok konal XII. sjezd KSČ v Praze. Na sjezdu podal zprávu o činnosti KSČ, o situaci mezinárodní i vnitřní situace v Československé republice tajemník strany a prezident republiky Antonín Novotný. Na sjezdu bylo přijato důležité usnesení, které obsahuje zabezpečení dalšího rozvoje socialistické společnosti ve všech směrech. Byla přijata i další usnesení, která zajišťovala zvyšování vzdělanosti, především zvýšení úrovně učňovského školství. Na školách má být věnována hlavně péče zlepšení komunistické výchovy.

Dále kronika říká, že následující rok byl rokem plným úsilí o udržení světového míru. Pozoruhodným výsledkem bylo v prvé řadě uzavření Moskevské dohody o zákazu jaderných pokusů mezi Sovětským svazem, USA a Velkou Británií.

⁸³ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

V tomto roce byla prodloužena i platnost smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráce mezi ČSSR a SSSR na dalších 20 let.⁸⁴

Rok 1964 byl významným volebním rokem. V první polovině roku se konaly volby do národních výborů všech stupňů, do národního shromáždění a do okresních soudů. A v druhé polovině se konaly volby prezidenta republiky, kterým byl opět zvolen Antonín Novotný. Žáci školy byli aktivně zapojeni do práce kolem voleb v Jemnici. Pomáhali s přípravou volebních místností a také přispěli svými hudebními a recitačními vystoupeními.

K výročí založení KSČ bylo slavnostně vzpomenuáno i v Jemnici. V den výročí prošel Jemnicí hudební průvod a na místě, kde byla v roce 1921 založena organizace KSČ, byla slavnostně odhalena pamětní deska. Po skončení tohoto aktu se průvod odebral k sokolovně, kde se konalo slavnostní zasedání Městského výboru Komunistické strany Československa za přítomnosti zástupců společenských organizací Jemnice. Pořad zasedání byl zpestřen vystoupením pěvecko – recitačního souboru žáků třetích tříd.⁸⁵

Událost, která se stala v srpnu 1968, byla jednou z nejvýraznějších v historii republiky. Došlo k vojenskému zásahu v Československu. Přesněji 20. srpna kolem 23. hodiny překročila státní hranice Československa vojska SSSR, Polska, NDR, Maďarska a Bulharska.

Kronika uvádí, že do Jemnice přijely první sovětské tanky ve středu 21. srpna v 19 hodin. Občané uposlechli výzvy představitelů státu, zachovali klid a pořádek a nedošlo k žádnému střetnutí. Vstupem vojsk pěti zemí na území ČSSR vznikla vážná situace, která hluboce zasáhla do normálního života všech občanů.

Začátek školního roku 1968/1969 byl zcela odlišný od jiných let. Srpnové události zapůsobily na všechny učitele i děti. Učitelé si uvědomovali, že všechny děti potřebují lásku a péči daleko více než dříve, aby nepropadly depresi a lhostejnosti.

⁸⁴ Srov. SOKA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

⁸⁵ Srov. *tamtéž*.

V kronice se píše, že učitelé žákům museli stále a otevřeně vysvětlovat vzniklou situaci a hlavně s nimi pravdivě o všem hovořit. Všichni učitelé byli zajedno, že chtěli život budovat v podmínkách socialistické společnosti. Podporovali snahy nepřipustit, aby se život vrátil k poměrům před lednem 1968, aby nemohlo znovu docházet k deformacím, které by se nejvíce projevíly v charakteru mladé generace.⁸⁶

Z toho tedy vyplývá, že kronikář – pravděpodobně ředitel školy – se zcela přiklonil k normalizačnímu směru.

⁸⁶ Srov. SOkA Třebíč, *kronika ZŠ Jemnice*.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci, jsem se snažila zachytit, jaký byl život na jemnické škole v letech 1952-1970.

Cílem práce tedy bylo, hlavně s pomocí kroniky, utvořit komplexní pohled na život ve škole v době komunismu. V kronice jsem našla mnoho informací o jednotlivých aspektech na škole, které jsem zapracovala do několika podkapitol.⁸⁷

V jednotlivých podkapitolách jsem tedy psala o tom, jací ředitelé a učitelé na škole působili. K dispozici mi byly i informace o žácích, jejich výuce i o tom, jak žáci trávili svůj mimoškolní čas – v jakých zájmových kroužcích a organizacích se scházeli.

Dále jsem psala o významných událostech, které se odehrály, a nějakým způsobem ovlivnily školu, ať už se jednalo o oslavy výročí, významné návštěvy, tak i události politické.

Za důležité považuji zmínit, že je vidět, že komunistický režim ovlivňoval proces výuky a výchovy ve všech směrech – o čemž se nás pisatelé kroniky snažili přesvědčit.

Díky této práci jsem se dozvěděla více o svém městě, kde žiji od narození, a také už si umím lépe představit „jaké to tenkrát bylo za komunistů“.

Věřím, že jsem dosáhla cílů, které jsem si v úvodu vytyčila. Ukázalo se, že život žáků na Základní škole v Jemnici v době komunismu, byl plný oslav výročí spojeného s politickými a dějinnými událostmi, také práce pro rozvoj JZD a města. Také život plný povinností spojených s pionýry a sběratelskou činností.

Pro budoucí badatelskou práci, by bylo zajímavé prostudovat širší úsek období na jemnické škole a vystihnout tak rozdílnost života žáků ve škole, dle daného období.

⁸⁷ Státní okresní archiv Třebíč, pracoviště Moravské Budějovice, *Kronika ZŠ Jemnice 1952-1970*.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

Státní okresní archiv Třebíč, pracoviště Moravské Budějovice, *Kronika ZŠ Jemnice 1952-1970*.

Tištěné zdroje

NEKUDA, V. a kol. *Moravskobudějovicko jemnicko*, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1997, ISBN 80-85048-75-2.

PADRNOSOVA, J., BULÍN, B. *Historie jemnického školství*, vyd. Základní škola v Jemnici, Jemnice: 1998. ISBN neuvedeno.

RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa*, Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0957-4.

SMUTNÝ, B. *Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě*, vyd. Městské muzeum a galerie v Dačicích, Dačice: 2000. ISBN neuvedeno.

ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky II. díl*, vyd. Univerzita Karlova v Praze, 1981. ISBN neuvedeno.

TŘÍSKA, J. a kol. *Dějiny Jemnice*, vyd. Město Jemnice, Jemnice: 2010. ISBN neuvedeno.

ŽALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*, Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-75-3.

Elektronické zdroje

JEMNICE [online], *Historie města Jemnice*, [cit. 2013-02-05]. Dostupné na WWW: <http://www.mesto-jemnice.cz/historie-mesta-vznik-vyznamni-obcane/d-46227/p1=1227>.

MACH, V. *Junák-svaz skautů a skautek*. [online]. [cit. 2013-03-17]. Dostupné na WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/junak.php>.

MARJÁNKO, B. *Československý svaz mládeže*. [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné na WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/csm.php>.

Spartakiáda 1955, [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné na WWW: <http://www.edejiny.cz/1955-spartakiada>.

TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM JEMNICE[online], *Historie města*, [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.tic.jemnice.cz/index.php/info-pro-turisty/historie-mesta>.

VLČEK, T. *Pionýrská organizace*. [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné na WWW: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/po.php>.

Seznam zkratk

BPZO	- Buď připraven k zdravotnické obraně
ČSAO	- Československé automobilové opravy
ČSČK	- Československý červený kříž
ČSM	- Československý svaz mládeže
ČSR	- Československá republika
ČSSR	- Československá socialistická republika
JZD	- Jednotné zemědělské družstvo
Kčs	- Koruna československá
KSČ	- Komunistická strana Československa
MDŽ	- Mezinárodní den žen
MNV	- Místní národní výbor
NDR	- Německá demokratická republika
OB	- Osvětová beseda
ONV	- Okresní národní výbor
OSŠ	- Osmiletá střední škola
OV ČSM	- Okresní výbor Československého svazu mládeže
PO	- Pionýrská organizace
PS	- Pohraniční stráž
ROH	- Revoluční odborové hnutí
SČSP	- Svaz československo-sovětského přátelství
SOka	- Státní okresní archiv Třebíč
SRPŠ	- Sdružení rodičů a přátel školy
SSSR	- Svaz sovětských socialistických republik
STM	- Socialistická tvořivost mládeže
SVVŠ	- Střední všeobecně vzdělávací škola
ŠTJ	- Školní tělovýchovná jednota
TV	- Tělesná výchova

- USA - Spojené státy americké
- VB - Veřejná bezpečnost
- VŘSR - Velká říjnová socialistická revoluce
- ZDŠ - Základní devítiletá škola
- ZO KSČ - Základní organizace Komunistické strany Československa

Abstrakt

HABROVÁ, V. *Jemnická škola v letech 1952-1970*. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce R. Svoboda.

Klíčová slova: historie obce, základní škola, výuka, žáci, učitelé, mimoškolní aktivity, mimořádné události, politické události

Práce se zabývá popisem života žáků na Základní škole v Jemnici v letech 1952-1970, v době komunismu. Jednotlivé kapitoly se konkrétněji zaměřují na život žáků na škole.

Ředitelé a učitelé, kteří na škole působili. Žáci, jejich výuka a kam odcházeli po ukončení školy. Jak žáci trávili čas mimo vyučování, v jakých organizacích a zájmových kroužcích se scházeli. Dále se z práce dozvíme, jaké oslavy výročí a svátky se v tehdejší době slavily a jaké mimořádné události se odehrály. Práce odhaluje i politickou situaci a to, jak působila na život ve škole.

Abstract

School in Jemnice in the years 1952-1970

Key words: The history of village, primary school, education, pupils, teachers, after school activities, extraordinary events, political events

The work is dealing with a description of the life of pupils in a primary school in Jemnice during the period 1952-1970, during the Communist era. Each of the chapters focus in detail on the life of the pupils, principals and teachers who worked at the school, including the after school activities of the students.

This includes information on how the pupils spent the time out of school, in which organizations and clubs they were meeting up. In addition, we will also learn what kind of celebrations and festivals were held during this period and what extraordinary events were taking place. The work will also disclose the political situation and what influence it had on the school life.